

DIAGNOZOWANIE GOTOWOŚCI SZKOLNEJ

Badaniem gotowości szkolnej obejmuje się dzieci, które w kolejnym roku szkolnym rozpoczynają – w naukę szkole (pierwsza klasa szkoły podstawowej). Zgodnie z podstawą programową wychowania przedszkolnego nauczyciel dokonuje diagnozy wstępnej i końcowej każdego dziecka przygotowującego się do podjęcia nauki w szkole. Badania są przeprowadzane w grupie rówieśniczej, przez nauczyciela uczącego w danej grupie. Badania te polegają na obserwacji zachowań dziecka w różnych sytuacjach, wykonywaniu różnorodnych poleceń, zdań, ćwiczeń z wszystkich obszarów rozwoju dziecka zawartych w "kartach do diagnozowania gotowości szkolnej" oraz "arkuszu indywidualnym do badania gotowości szkolnej dziecka". Dzięki tym badaniom nauczyciel określa poziom osiągnięcia gotowości szkolnej przez każdego wychowanka.

Nauczyciel wychowania przedszkolnego obserwuje, ocenia i diagnozuje dziecko w zakresie wiadomości, umiejętności i postaw.

Najważniejsze kompetencje, które dziecko powinno posiadać przed rozpoczęciem nauki szkolnej:

- **samodzielność** - dziecko dojrzałe do szkoły sprawnie i we właściwym tempie wykonuje wszystkie czynności samoobsługowe, ubiera się, rozbiera, korzysta z toalety, ma wykształcone podstawowe nawyki higieniczne, prawidłowo posługuje się sztućcami, wiąże buty;
- **umiejętności społeczne i odporność emocjonalna** - dziecko potrafi porozumiewać się z innymi i obdarza ich uwagą, stosuje się do zasad, rozumie, że trzeba pomagać sobie nawzajem, umie współpracować, potrafi kontrolować swoje emocje w stopniu odpowiednim do wieku, radzi sobie z krytyką i niepowodzeniem, potrafi odróżnić diagnozę i przyjemność, kończy zadanie, stara się jak najlepiej je wykonać mimo ewentualnych trudności, jest w stanie skutecznie funkcjonować w grupie i radzić sobie z zadaniami szkolnymi, zaspakaja swoje potrzeby w sposób akceptowany społecznie;
- **umiejętności matematyczne, podjęcie nauki czytania i gotowość do nauki pisania** - dziecko potrafi tworzyć zbiory oparte na określonych regułach, myśleć w sposób przyczynowo - skutkowy, czyzy cię przewidywać, co się zdarzy, potrafi ustalić przyczyny na podstawie skutków, ma zdolność abstrakcyjnego myślenia, rozumie symbole oderwane od konkretnego, zna cyfry od 0 do 9 i tworzy z nich liczby, dodaje i odejmuje w sytuacjach użytkowych, zna niektóre litery alfabetu, czyta i układa proste wyrazy z tych liter, prawidłowo trzyma ołówek i reguluje jego nacisk na kartkę, sprawnie posługuje się nożyczkami, lepi, rysuje, orientuje się w schemacie własnego ciała i przestrzeni, ważną rolę odgrywa też rozwój mowy oraz umiejętność analizy słuchowej;
- **sprawność motoryczna i koordynacja wzrokowo - ruchowa** - dziecko potrafi sprawnie biegać, skakać, chodzić na palcach, stać na jednej nodze, ruchy ciała są skoordynowane, kierowane wzrokowo, dziecko ma prawidłowe napięcie mięśniowe, potrafi wysiedzieć w ławce, prawidłowy rozwój motoryczny umożliwia dziecku udział w grach i zabawach ruchowych, ma dobrą koordynację wzrokowo - ruchową;
- **wiedza ogólna** - posiada wiedzę ogólną stosowną do wieku, rozumie pojęcia i symbole.

Dojrzałość szkolna dziecka

Pojęciem **dojrzałość szkolna** określa się osiągnięcie przez dziecko takiego poziomu rozwoju fizycznego, emocjonalno - społecznego oraz intelektualnego, które czyni je

wrażliwym na systematyczne nauczanie i wychowanie w pierwszej klasie szkoły podstawowej (Szuman 1962) oraz które umożliwi mu podjęcie różnorodnych obowiązków, jakie niesie ze sobą pójście do szkoły. W literaturze często zamiennie używa się pojęć „dojrzałość szkolna” oraz „gotowość szkolna”. Dzieje się tak w wyniku potocznej zbieżności tych terminów. W tym miejscu należałoby jednak zróżnicować te dwa odmienne pojęcia. Podstawę do ich rozróżnienia stanowi samo rozumienie procesu dojrzewania oraz roli uczenia się w procesie rozwojowym. Według Wilgockiej - Okoń termin „gotowość szkolna” opiera się na założeniu, że dziecko osiąga odpowiedni poziom przygotowania do nauki w wyniku ćwiczeń, zamierzonych oddziaływań dążących do kształtowania się odpowiednich umiejętności oraz właściwości sprzyjających nauce szkolnej. Natomiast pojęcie „dojrzałość szkolna” ma podstawy biologiczne i wiąże się ze spontanicznym faktem dojrzewania fizycznego, psychicznego i emocjonalnego dziecka (Wilgocka - Okoń 1972). Ogranicza się tu zatem znaczenie oddziaływań zewnętrznych na dziecko. Dojrzałość szkolną określa się zatem jako „wynik procesu rozwojowego, jakim jest dojrzewanie mające charakter czysto biologiczny, niezależny od czynników zewnętrznych. Natomiast gotowość szkolna tworzy się podczas procesów wychowania, nauczania i uczenia się” (Brejnak 2008). Gotowość szkolna odnosi się do wszystkich sfer rozwoju: motorycznej, poznawczej (umysłowej) oraz emocjonalno-społecznej. Można ją podzielić na następujące kategorie (Brzezińska i in. 2008):

- 1) **gotowość psychomotoryczna** oznacza, że ruchy dziecka są płynne, skoordynowane, sprawnie posługuje się ono narzędziami, takimi jak ołówek, pędzel, nożyczki, do czego jest potrzebna dobra koordynacja wzrokowo-ruchowa; prawidłowo artykułuje głoski, jest zdolne do analizy i syntezy wzrokowej i słuchowej zdań i wyrazów; potrafi przez dłuższy czas koncentrować się na zadaniu; ma prawidłowo rozwinięte zdolności pamięciowe, orientację w schemacie ciała własnego i drugiej osoby;
- 2) **gotowość słownikowo-pojęciowa** oznacza, że dziecko posługuje się bogatym znaczeniowo słownictwem, ma duży zasób informacji odnoszących się do najbliższego otoczenia i tzw. wiedzy ogólnej, potrafi używać słów/zdań adekwatnie do sytuacji; ma dobrze rozwiniętą mowę opowieściową (tworzenie opowiadań), potrafi zwerbalizować swoje wewnętrzne przeżycia (emocje i myśli), wykonuje takie operacje umysłowe, jak: klasyfikowanie, wnioskowanie, uogólnianie; poprawnie posługuje się symbolami;
- 3) **gotowość emocjonalno-motywacyjna** oznacza, że dziecko potrafi zakomunikować swoje emocje adekwatnie do kontekstu sytuacyjnego, zna zasady społecznego współżycia w grupie rówieśniczej i przestrzega ich; jest samodzielne w zakresie samoobsługi, podejmuje i potrafi kontynuować wysiłek fizyczny i umysłowy; podporządkowuje się poleceniom osób dorosłych; znosi stany napięcia, frustracji potrzeb; umie odroczyć gratyfikację; jest zainteresowane otoczeniem, zarówno społecznym, jak i przedmiotowym, lubi odkrywać nowe zjawiska; samodzielnie poszukuje rozwiązań trudności i zna różne strategie radzenia sobie z problemami.

Literatura:

- D. Kucharska, A. Pawłowska - Niedbała, D. Banasik, I. Zbroszczyk, M. Pietrzak, E. Wilkos; *"Szkoła za rok" - program wychowania przedszkolnego - roczne przygotowanie do szkoły* wyd. Nowa Era
- H. Derewłana, B. Michalska, J. Świątek, B. Wosińska; *Karty do diagnozowania gotowości szkolnej; Arkusz indywidualny do badania gotowości szkolnej dziecka* - wyd. Nowa Era